

עדיין מאחורי הבורקה

פחות מחודש אחרי פיגועי 11 בספטמבר של אל-קאעדה, יצאו ארצות הברית ומדינות נוספות למלחמה באפגניסטאן, שהטליבאן שלט בה ונתן חסות לארגון. שש נשים מספרות היום, עשר שנים מאוחר יותר, על חייהן במדינה המשוחררת, שנותרה שמרנית ואלימה, ועל גידול ילדים בצל מלחמות

אין דה־קרוף תצלומים: מריאל ואן־אויטרט

אורנג, אפגניסטאן

בגנריות הארוכים, נרמה שהן מרחפות על פני רצפת בית החולים. הן שש חברות מאורנג באפגניסטאן, עיירה השוכנת במחוז הררי בקרבת הגבול עם פקיסטאן. הן באו בחשאי לבית החולים המקומי לשוחח עם שתי עיתונאיות מהמערב. הביקור הזה עלול לעלות להן בחייהן, אבל בכל זאת הן באו, כדי לאפשר לנו להציץ מעט במה שמסתתר מאחורי הבורקה (פריט לכוש מוסלמי מסודתי המכסה את גוף האשה מראש עד הרגליים).

"העולם צריך לרעת מי אנחנו", אומרת אחת מהן (השמות בכתבה בדויים). זוהי הכוונה נועזת. בכל הנוגע לזכויות נשים, אורנג היא חלל ריק. נשים באזור רכאו במשך דורות. אפילו בשנות ה-70, בתקופה שבקאבול נשים הסתובבו בחצאיות מיני, היתה הבורקה פריט חל"ב. בוש הנפריץ ביותר באורנג, במקום הזה אין לנשים קול.

דה־קרוף ואן־אויטרט הן עיתונאיות עצמאיות המספרות אזורי עימות ברחבי העולם

דֶלְרָאם

בת 42, אם לשני בנים ובת

"היה לי בעל טוב", מספרת דלראם בגאווה. "לפני שבאו הטליבאן הוא היה מורה. אבל אחרי שהם תפסו את השלטון כאן, הוא התחיל לעבוד כנהג". נהג באפגניסטאן הוא מקצוע מסוכן, כי נהג עלול להיקלע לקרב בין שבטים עוינים, או לקרבות בין הטליבאן לכוחות הקואליציה. וזה אכן קרה לבעלה של דלראם ב-2001. הוא נהרג בקרב יריח.

"הוא היה בן 35 בסך הכל. אני לא יודעת מי עשה את זה ואיך עשה את זה, מעולם לא ראיתי את גופתו. אפילו לקבור אותו לא הצלחת", היא מספרת. "הוא עבר כשביל איש פקיסטאני עשיר. אחרי שבעלי נהרג, האיש לקח את המכונית ולא שמעתי ממנו עוד".

הפחד הגרול ביותר של דלראם הוא שעוד אנשים ייהרגו בקרבות בין הקואליציה לקיצונים המוסלמים. לא מזמן היטה פצצת מרגמה את ביתה. "סילם פחדים מהמלחמה, ובעיקר מהטליבאן. הסיבות התקרבו אלינו מאוד. התחבאנו במרתף כשהבית הופץ ועלה באש". לדבריה דלראם, יש כוחות טליבאן בכל מקום ליד

ביתה. היא לא רוצה ללבוש עוד את הבורקה. היא צוחקת: "אבל אם אסתובב בשדוללים קצרים, אין ספק שהטליבאן ינהגו אותי". על כן היא ממשיכה ללבוש את הבגד הארוך. כשביל לשרוד במצב המסוכן שהיא נמצאת בו – היא אלמנה עם שלושה ילדים – היא עוסקת בעבודת כפיים: כביסה ואפיית לחם.

אֶפְשָאן

בת 40, אם לשלושה בנים וחמש בנות

אפשאן לובשת בורקה שחורה ועליה פרוחים לבנים. מתוך הבגד ניבטות עיניה החומות, והן מלאות כאב. לפי ני חמש שנים היא איברה שניים משלושת בניה בפיגוע התאבדות בבית מלון באורנג. היא שהתה ליד המלון כשזה קרה. "הבטן שלהם היתה מרוטשת. ראיתי הכל, את המעיים שלהם, הכל".

"המלחמה שיגעה אותי", היא אומרת. מאז הפיגוע שהרג את שני בניה, אפשאן מסרבת לתת למלחמה להיכנס לתודעתה, פשוטו כמשמעו. היא חירשת, למרעשה, וחושבת שהיא לא שמיה. "אני לא מרגישה טוב. אני לא חושבת כמו שצריך", היא אומרת. החברה שלה מוסיפה: "לפעמים היא מרבה, לפעמים לא. עבר עליה הסוף".

אפשאן מתקשרת כיום באמצעות קריאת שפתיים. היא אחות ביר חברתה ומרבת בקיל רועה: "את בע" לי החולה איברתי לפני 12 שנה, את הילדים שלי איברתי במלחמה. אני לא מספיק חזקה. אני לא מסוגלת לשאת את זה".

היום היא אלמנה עם חמש בנות וילד בן עשר. האלימנות הן מעמד פגיע במיוחד באפגניסטאן: בלי בעל אין לאשה רשות ללכת ברחוב או לעבוד. האפשרות להינשא מחדש כלל אינה קיימת. הקקקע על פניה – שנעשה זמן קצר לאחר נישואיה – מודיע על הקשר לבעלה המנוח. או בעצם, לכך שהיא שייכת לו.

האלמנות הן מעמד פגיע במיוחד באפגניסטאן: בלי בעל אין לאשה רשות ללכת ברחוב או לעבוד. האפשרות להינשא מחדש כלל אינה קיימת

★ בחזרה לאפגניסטאן

פארוך

בת 35, אם לבן ושתי בנות

"אני שונאת את הבורקה, אבל אין סיכוי שתראו אותי בלעדיה", היא אומרת. למרות החוקה האפגנית החדשה, המבטיחה שוויון מגדרי, באזורים הכפריים במדינה נהגות עדיין מסורות בנות מאות שנים. "אם את לא מחפשת בעל, את מוכרחה ללבוש בורקה", היא אומרת.

נשים באורגן לעולם אינן מחפשות בעל. שש החברות אורסו מיד עם הולדתן והושאו כשהיו ילדות קטנות. 15 אלף דולר הוא מחיר סביר לאשה. אפשר למסור אשה כפיצוי על נזק או כדי ליישם סכסוך. אם בעלה מת, היא אינה מורשית להינשא עוד.

פארוך בת ה-35 היא אלמנה כבר 20 שנה. "בעלי נהרג במלחמת האזרחים. המלחמה שיגעה אותו. הוא עזב את העבודה שלו כנהג ונסע לבקר את אחותו בעיר פשוואר בפקיסטאן. מאז לא ראיתי אותו שוב. מישוה הרג אותו ולא הצלחתי להביא את גופתו לקבורה".

פארוך היתה נערה כשנולדו ילדיה, והיא גידלה אותם בצל שלוש מלחמות. היא הצליחה להחזיק מעט כסף באפיית לחם ובתפירה. "תודה לאל, יש לי שמונה אחים. הם גרים בקרבת מקום, והם עוזרים עצומה". פארוך מייחלת רק לרבר אחי: "הייתי רוצה לגור במקום משלי. בעת אני מתגוררת בבתיים ארי עיים, עם כל מיני אנשים. כשיורד גשם, הכל נרטב".

נולבאהאר

בת 50, אם לעשרה ילדים

"אילי תרעילו את בעלי, אם אביא אותו באיוו פעמז" שאלת גולבאהאר את חברותיה בצחוק, חיק שובב ניצת בעיניה. הנשים צחקות. הן סבורות שמחשבה על רצח בעלה בן ה-80 מצחיק עד רמעות. הן שונאות את הגבר שפגע בה כך.

גולבאהאר היתה בת עשד כשנישאה. בגיל 13 הפילה בפעם הראשונה. "בעלי היכה אותי כל כך חזק כבטן, שהיו לי שש הפלות מ-19 הריונות", היא מספרת. אחד כך היא מסיפה בקול רועד: "איברתי חמישה בנים ובת". הכאת נשים היא חלק מהתרבות באורגון. שש החברות מסכימות בעניין זה. ובכלל, הנשים בתרבות האפגנית כוחלט מצד פות לספוג מכות מדי פעם.

"הארוחה לא מוכנה בזמן, הנה קר, תלכי יותר מהר, תראגי יותר טוב לצאן, דברים כאלה", מתארת גולבאהאר את הסיבות להכאתה. "לברוח זה בכלל לא אופציה. הוא יהרוג אותי". במשך שנים היא שתקה ולא סיפרה על אלימותו של בעלה. "עכשיו הוא זקן, אני יכולה עכשיו להתמודד איתו", היא אומרת.

היא מספרת לחברותיה שבעלה כבר אינו מעוניין בה, הוא מחפש לו אשה שנייה. לרבייה, זה רווקא נותן לה קצת מרחב. אבל הוא לא מצליח למצוא. הוא זקן מדי. גולי באהאר מתביישת בדבר אחר: "אותנו חיתנו ברגע שגולדנו ואנחנו עשינו אותו דבר לבנות שלנו. אני מתביישת כל כך שנתתי לזה לקרות. לא הצלחתי להתגבר לסמכות של בעלי". חברתה מספרת כי "כששמעתי שבעלי מכר את בתי, ממש התחשק לי להרוג אותו, באמת. קיוויתי שתרי ויס אותו משאית".

לאלה

בת 35, אם לשלושה בנים ושלוש בנות

"בעלי נהרג באותו פיגוע התאבדות שבו נהרגו שני בניה של אפשאן. זה קרה לפני חמש שנים. מחבל מתאבד נכנס למלון שבעלי עבר בו, לא רחוק מכאן. 24 בני אדם נהרגו ביום ההוא", היא מספרת.

לאלה נראית חזקה. נרמה שאינה מתקשה בטיפול בששת ילדיה. אבל אני נראית בת 150 היא צוחקת. כשי בעלה נהרג, בנה הצעיר לא נולד עדיין, "אבל בתי הבכורה בת 20", היא אומרת.

לאלה התקשתה להשיא את ילדיה. אחד מבניה טובל מפיגור, רבר שהופך לרוב את השירוף לבלתי אפי שרי. אבל בעזרת משפחתה, נמצאה לבנה אשה. "אני מודה לאללה על הכל. אלוהים נותן לי כוח".

עם זאת, מסריד אותה מעמדה החברתי הנחות. בבית החולים, כשהיא מוקפת בנשים כלבר, היא מרברת בפי תיחות על אהבה ועל צער. אבל ברגע שנבר מציץ מעבר לפינה, היא נעלמת כמו תלולית שלג בשמש, נמוגה אל מתחת לבורקה שלה. היא לוחשת: "אם אחי יידע שאני כאן, הוא יהרוג אותי".

הומה

בת 45, אם לשני בנים וארבע בנות

"אני מקוזה ששני הנכדים שלי יתחתנו מאהבה", אומרת הומה ומייחלת לשינוי באפגניסטאן. היא חיה בעוני קשה כל חייה. ובפרט מאז נהרג בעלה, לפני שש שנים, בקסטא עם אנשי טליבאן.

"הוא היה נהג ונסע לעיר הגדולה שראנה. הוא וכי מה נהגים אחרים נרדשו לשלם סכום מנוחך כדי לעבור דרך מחסום של הטליבאן וסירבו. התפתחה קטטה, ובעלי והנהגים האחרים נהרגו. הטליבאן לקחו את כלי הרכב שלהם".

מאז נאלצה הומה לראוג בעצמה לפרנסת המשפחה. "קניתי פרה. מהחלב אני מכינה חמאה או יוגורט, ואני מוכרת אותם כדי להתפרנס. אני גם מככסת ומטפלת בילדים של משפחות אחרות תמורת כסף", היא מספרת. "אין לי ממש ברירה. אני מנסה לעשות הכי טוב מה שאני יכולה".

בתה הבכורה של הומה נשואה לגבר שעובד בקאבול. "היא נישאה כשהיתה בת 12. בעלי מסר אותה. לא היתה לי ברירה. אני מקוזה שלבניה יהיה עתיד טוב יותר. אני לא מתכוונת לחפש להם כלותו" היא אומרת ופורצת בצחוק. המושג "אהבה" הוא משהו שהחברות לא מצליחות לתפוש. "לא, אף פעם לא הייתי מאוהבת", אומרת הומה. אחרי כמה דקות מודה אחת החברות של הומה בלחש: "לפי עמים אני מתאהבת כחשאי. אבל אני לא יכולה לספר את זה לאף אחד. אסור שמישהו יידע". החברות מצחקקות כמו ילדות.

שש החברות אורסו מיד עם הולדתן והושאו כשהיו ילדות קטנות. 15 אלף דולר הוא מחיר סביר לאשה. אפשר למסור אשה כפיצוי על נזק או כדי ליישב סכסוך